

SZIVÁRVÁNYÍV A JÖVŐBE: ÉRDEKCSOPORT-, HELYSZIN- ÉS KORMÁNYBIZTOS-VÁLTÁSOK A BUDAPESTI EXPO-TÖRTÉNETBEN

Fleischer Tamás

**ELŐTÖRTÉNET 1981-IG, - VÁROSLIGET/KŐBÁNYA/LÁGYMÁNYOS, -KORMÁNYBIZTOS
NINCS.**

Magyarországon a Hungexpo a vásárokat rendező és lebonyolító intézmény. 1957-től Budapesten egy-egy ipari és mezőgazdasági vásár került megrendezésre, az előbbi a Városligetben, az utóbbi Kőbányán. A hatvanas évek második felében a struktúra átalakult és egy tavaszi, nemzetközi, inkább a beruházási javakra koncentrááló vásár mellett egy őszi, fogyasztási javakat felvonultató vásárt rendeztek. 1971-ben ugyancsak Kőbányán került megrendezésre a Vadászati Világkiállítás.

Az nyilvánvaló volt, hogy a kiállítást a Városligetből mielőbb ki kell telepíteni egy véglegesnek szánt helyre. Az évi egy vagy kétszeri kiállításon túlmenően a pavilonokat raktározásra használták, így a tevékenység és az építmények egész évben elfoglalták és elcsúfították a fél Ligetet. Új kiállítási területként a város-rendezési tervek a hatvanas évektől Budán a Petőfi hídtól délre elhelyezkedő térséget vették figyelembe. A hetvenes években azonban a Műegyetem illetve általában az egyetemek, bővítési területükként visszaszerezték a jogot e térségre, - előbb ígéretként, majd az általános rendezési tervekben is rögzített módon.

1974-ben a költözködés megtörtént: a kiállítás a mezőgazdasági vásárok korábbi kőbányai területére települt. Itt kezdődött meg a Hungexpo székházának az építése is, de végül a székházépítési beruházások központi tilalma miatt a megkezdett épületből szálloda lett, - ma is az.

HUNGEXPO - KÖBÁNYA/KISCELL 1981-87, - KORMÁNYBIZTOS NINCS

1981-ben a Hungexpo bejelentette az igényét egy *szakvilágkiállítás* megrendezésére. Ugyanebben az évben jelentkezett a Kiállítások Nemzetközi Irodájánál Bécs is. Eddig magyar részről természetesnek tűnt, hogy a kiállításra a vásárváros területén fog sor kerülni, ahogy az a korábbi esetben is történt.

1984-ben, amikor a Hungexpo újra kísérletet tett a jelentkezésre, már konkrét témával is rendelkezett. A jelszó "Food for life" - táplálék az életért - lett volna, ami mind a világelelmzés problémáit, mind pedig a magyar mezőgazdaság gazdaságon belüli, különösen az exportstruktúrán belüli elhelyezkedését nézve megfontolt és logikus választásnak tűnik, még akkor is, ha a BIE-nél nem aratott sikert. A helyszínt tekintve ugyancsak új elképzelés született, a Hungexpo ugyanis ezt az alkalmat össze akarta kötni egy új vásárvárosnak az óbudai Kiscellen történő megépítésével, és csak másodsorban vették figyelembe Kőbányát, mint potenciális helyszínt.

KÜLPOLITIKA - HELYSZÍN NINCS, - TÁRCAKÖZI BIZOTTSÁG VAN: ELNÖKE MARJAI JÓZSEF 1987/88.

1987-ben Grósz Károly pártfőtitkár és a nagypolitika a világkiállításban találja meg az *egyik* újabb lehetőséget, hogy a rendszer szalonképességét Nyugat felé bizonyítsa. Az eseményeknek a már előkészített részéhez tartozik Vranitzky osztrák kancellár budapesti látogatásakor a közös osztrák-magyar rendezés bejelentése. De a továbbiakban a világkiállítás ügye hosszú időre elhagyja a szűkebben vett szakmai talajt, és független életet kezd élni. Ezt jelzi Grósz Károly pártfőtitkár-miniszterelnök későbbi amerikai útján tett ígérete is, ahol az expo kapcsán egy magyarországi Disneyland kialakításáról tárgyal.

1987 november 11.-én megalakul a Minisztertanácsnak a világkiállítás megrendezésével foglalkozó tárcaközi bizottsága, elnöke Marjai József kereskedelmi miniszter. Az előzetes tanulmány elkészítésére minden hazai vizsgálatot megelőzve a *Bechtel* céget kéri fel, amelyik 1988 tavaszán a rendezés támogatása mellett foglal állást. 1988 áprilisában készül el a Buváti is az előzetes helyszín keresésével. Az egyik kiindulópont: hol áll rendelkezésre mintegy 80 hektáros sík terület? Az első rostán 19 számításbavett területből kiejtenek tizenkettőt. Ezek között van a Csepel-sziget északi része, vagy a Duna partjára és pontonokra való telepítés, és Lágymányos, ahová korábban akarta a főváros telepíteni a vásárt. A fennmaradó térségek sokszempontú minősítése alapján három helyszín maradt esélyes. A logikusnak látszó Kőbánya ellenében legkeményebben éppen az innen mindenáron elkerülni szándékozó Hungexpo érvelt. A Főváros vezetése emellett inkább Aquincumot támogatta, végül azonban a három vitatott változatot a Főváros rangsor nélkül ajánlotta a tárcaközi bizottság figyelmébe. A bizottság *ekkor* Gazdagrét-Örsöddomb mellett foglalt állást.

METROÉPÍTÉS - ÖRSÖDDOMB 1988/89, - SOMOGYI LÁSZLÓ 1989/90

A választott megoldás egyértelműen az egyik legdrágább, nem csak a három élvonalas, de az összes lehetőség közül is. Nem nehéz kitalálni, hogy elsősorban azok az érdekcsoportok támogatták ezt a változatot, akiknek a költségek nem kiadást, hanem *bevételt* jelentenek: tehát az építőipar és a közlekedésépítés. E csoportok számára tulajdonképpen akkor nyílt meg a lehetőség az milliárdos tételekkel az előtérbenyomulásra, amikor a kiállítás ügye *politikai* üggyé vált. A Hungexpo elképzelés költségei ugyanis, - azaz a világkiállítás leple alatt új vásárcsúszpont kialakítása - épp egy nagyságrenddel kisebbek a nagy, koncentrált infrastruktúra-kiépítés anyagi szükségleteihez képest; és sem a vásár-érdekcsoport szakmai érvei, sem politikai súlyuk nem lett volna elegendő ahhoz, hogy szocialista nagyberuházássá fokozzák a világkiállítás előkészületeit.

Az eltolódást jól jelzi (vagy elősegíti?) az erőviszonyok megváltozása is: a kezdeményezés a tárcaközi bizottságot vezető kereskedelmi miniszter kezéből átcsúszik az ott az építőipari tárcát képviselő miniszter, Somogyi László kezébe.

Maga az elhelyezés nem annyira egy Budapest egésze szempontjából végiglemezett fejlesztési koncepción alapszik, mint inkább azon, hogy az elmúlt években felvetett, de pénz hiányában elhalasztott nagy beruházások közül ez a térség hozza *kényszerfejlesztési helyzetbe* a legtöbbet. Sürgőssé válik a metro kiépítése, ráadásul nem csak az eddig forgalmilag megindokolt Körtér-Kosztolányi tér térségig, de rögtön egy ütemben *egy javasolt gazdagréti járműtelepig*. Felgyorsulhat a *Lágymányosi híd* többször vitatott tervének elfogadtatása is, ugyanis nincs idő további meggondolásokra, és csak erre van kész, kidolgozott terv. A "nincs idő" motívum folyamatosan nagyon fontos szerepet kap: 1988 végére jelzi először még a kormánybizottság vezetője a fenyegető külső kényszert: miszerint ekkora végleg dönteni kell a BIE szabályai miatt.

Ugyanakkor 1988 végére nyilvánvalóvá válik, hogy valami nem stimmel a számok körül. A szeptemberben még 15-30 milliárd forintos összköltség alapján tárgyalta előterjesztés helyett novemberben a tárcaközi bizottság már 117 milliárdról beszél. Igaz, a bizottság vezetője elhatárolja magát egy interjúban ettől az adattól és egy ismételt vizsgálatról beszél, amelyiknek januárra kellene kész lennie. 1989 februárjában maga a kormány (december óta ez már Németh Miklós kormánya) azzal fogadja el az exporól készült beszámolót, hogy egymástól függetlenül dolgozó szakértő csoportokat kell megbízni a rendezvénnyel összefüggő gazdaságossági értékeléssel.

Ugyanekkor megszűnik az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium. Somogyi László volt miniszter mint a világkiállítás kormánybiztosa dolgozik tovább, míg a Közlekedési Minisztériumba beolvadó település- és építésügy első embere államtitkári rangban Baráth Etele lesz.

Ugyancsak 1989 márciusától hallani egyre többet arról, hogy a helykiválasztással sincsen minden rendben. A szeptemberben újabb pályázatot írnak ki *négy* lehetséges helyszínre, és mind a városrendezők előzetes várakozása alapján, mind a pályázat eredményei szerint a korábban kiselejteztet Észak-Csepel - Lágymányos bizonyul a városrendezés szempontjából a világkiállítás legkedvezőbb helyszínének.

Már 1989 márciusától készül a kormány által igényelt független közgazdasági értékelő tanulmány. Májusban a Figyelőben egy előzetes áttekintés jelenik meg a témafelelősöktől, amelyben a világkiállítás mellett leggyakrabban hangoztatott makrogazdasági érveket szembesítik a tényekkel. "Mondanivalónk lényege, hogy ez a közgazdasági érvanyag vitatható, ellentmondásos, inkább a hitre apellál, mint a rációra. Ennyiben éppúgy hozzájárul egyfajta "világkiállítási messianizmus" terjedéséhez, mint egyéb, vállaltan érzelmiekre, például a nemzeti büszkeségre hivatkozó érvelések." [5]. A kormánybiztos először a megjelenést próbálja megakadályozni, majd megtorolni, később pedig mindent elkövet, hogy az elkészült tanulmány *ne* legyen hozzáférhető a novemberi parlamenti döntés előtt.

A parlament pedig meghallgatja a kormánybiztos beszámolóját és továbbengedi a világkiállítás előkészületeit.

Maga az említett elemző tanulmány a cikkel azonos címmel megjelenik könyvalakban 1990 elején, közvetlenül az első szabad választások előtt [6]. Ebben az időszakban a világkiállítás ügye átmenetileg árnyékba kerül, a pártok vagy támogatják az expot, vagy - a Fidesz kivételével - nem mernek határozottan állást foglalni ellene, félve attól, hogy ez néhány szavazó-réteget elriaszthat, míg cserében senki sincs, aki *éppen ezért* szavazna az adott pártra.

VÁROSÉPÍTÉS - CSEPEL-LÁGYMÁNYOS 1989/91, - BARÁTH ETELE 1990/92.

1990-re tehát megnyugodni látszik a helyszíneresés vitája, úgy tűnik, hogy elvi egyetértés van abban, hogy a főváros érdekeivel összhangban van az észak-csepeli és ahhoz csatlakozó térség fejlesztése. Ez nem mond ellent annak a korábbi döntésnek sem, mely szerint mindenképpen dél felé kell rendbehozni az állapotokat, továbbá megfelel az építéskörök azon elképzelésének is, hogy Budapesten a legnagyobb attrakció mégis csak a Duna-part, ezt kell rendbehozni és bemutatni. A helyszínnel kapcsolatos viták rávilágítottak arra, hogy Csepelen igen jó pozícióban mélyen alulhasznosított területek vannak, és hogy a rendezési tervben oda kijelölt hasznosítás (dél-pesti szennyvíztisztító) legfeljebb csak a terület jelenlegi státuszával, és nem a térség potenciáljával, lehetőségeivel van összhangban. A dolgok ilyen állása mellett veszi át márciusban Baráth Etele a kormánybiztosi posztot Somogyi Lászlótól.

1990 őszén az önkormányzati választások nyomán lecserélődik a főváros vezetése, és a főpolgármesteri széket a választási kampányában a világkiállítás ügyében

csak nagyon óvatos kétkedéssel nyilatkozó szabaddemokrata Demszky Gábor foglalja el. A parlamentben ellenzékben lévő szabaddemokraták a fővárosi közgyűlésben többséget alkotnak, ami a továbbiakban egy újabb politikai szinnel tarkítja a világkiállítással kapcsolatos történetet.

Röviddel a választások után novemberben egésznapos szakértői vitával próbálja a főváros elősegíteni a képviselők döntés előtti tisztánlátását. A pártolók és az ellenzék érvei azonban elmennek egymás mellett, és valószínűleg senkinek nem változtatják meg a nézeteit. Decemberben a közgyűlés az 1995-ben rendezendő expo *ellen* foglal állást, ugyanakkor a világkiállítási ad-hoc bizottság által megfogalmazott feltételek teljesítése esetére nyitva hagyva egy esetleges 1996-os megrendezés lehetőségét.

Eközben a Baráth Etele által vezetett programiroda a korábbiaknál sokkal kiterjedtebb, professzionális tájékoztató kampányt folytat, rendszeres magyar és angol nyelvű hírlevelet ad ki. Ugyanakkor szakmai téren nem tudnak olyan munkát végezni, hogy ne az ellentmondások miatti kritikákkal szemben kellene állandóan védekezniük. Ezen kívül, nem merül fel, hogy a világkiállításra tapadó, felfűjt álmok meglovaglása helyett épp a programiroda és a városvezetés feladata lenne, hogy a nemzetmentő programoktól visszatérjenek a kis és nem túl lényeges szakvilágkiállításokhoz, ami időben, pénzben megvalósítható. Adott esetben ez olyan elemzéseket követelt volna, amelyek a kívánatosnak tartott városfejlesztés és az ugyanoda tervezett világkiállítás közötti összhangot vizsgálat tárgyává teszi, és a következtetéseket levonja.

Jóllehet az ekkor hangoztatott szlogen szerint *az expo nem cél, hanem eszköz*, mind a programiroda, mind a főváros vezetése fokozatosan ennek ellentmondó útra lépett, amikor a városfejlesztési elképzeléseket és a hosszútávú érdekeket kezdték a világkiállítás követelményeihez, pontosabban az azt meglovagoló érdekcsoportok elképzeléseihöz igazítani.

Egyfajta meggondolatlan kapkodás különösen akkor vált szembetűnővé, amikor az 1991 májusában tartott ottani népszavazás után Bécs elállt a kiállítás megrendezéséről, és Budapest egyedül maradt. Nem sokkal korábban, április 19.-én fogadta el a magyar kormány a programirodának a világkiállításról szóló előterjesztését. Ebben az előterjesztésben szinte az oldalak között érhető tetten, ahogy a kiállítás helyszíne a különböző nyomásoknak engedve észak felé csúszik: a bevezető oldalak a korábbiaknak megfelelően még Csepel északi részét az egyik központi helyszínnek tekintik, míg a továbbiakból egyre nyilvánvalóbb lesz, hogy a végső kialakításnál már a tervezett Lágymányosi híd két hídfőjére csúszik fel a fejlesztésre kerülő térség. A kormány az expo támogatásáról szóló nyilatkozatában a korábbi általános elképzelésekről beszél: a világkiállítás húzóerőként hat a gazdaság számos szektorára, bővíti a foglalkoztatottságot és jelentős hazai és külföldi működőtőkét mozgat meg.

Az kormányzati elfogadás egyúttal szabad utat enged az előterjesztésnek a parlament elé bocsátására. Két hét alatt elkészül a programirodán a parlament számára az újabb előterjesztés, sajátos módon több helyen megváltoztatva a már elfogadottat. Ennek azonban már nincs jelentősége, mert még mielőtt a parlament megtárgyalhatná, Bécs népszavazáson elveti a kiállítás megrendezését, és ezzel a Bécs-Budapest közös világkiállítás négyéves története véget ér.

A bécsi népszavazás eredménye *mindenkit* meglepett, mert mindeddig kizárólag *Budapest* bizonytalankodásáról esett szó. Sőt, Bécs polgármestere épp azt fejtette ki többször is, hogy Bécs *Budapest nélkül is* érdekelt az expo megrendezésében. A valóságban a háttérben több ellenérdekelt csoport is kimutatható lett volna. Egyrészt Bécsben is jelentős helyi lakossági ellenérzés alakult ki az expoval, a várható idegeninvázióval és az építkezésekkel szemben. Másrészt a budapesti rendezvény bizonytalan pénzügyi háttere azt vetítette előre a bécsi polgár számára, hogy esetleg ő, az osztrák adófizető lesz kénytelen kifizetni a budapesti számla egy részét is. A harmadik kérdés inkább szakmai-városfejlesztési jellegű: az ENSZ-város és térségének fejlesztése lényegében már korábban megindult, és az itt érdekelt köröknek nem volt már nélkülözhetetlen hivatkozási alap az expo léte. Mindenesetre tény, hogy mind az osztrák kormány, mind pedig Bécs vezetése haladéktalanul bejelentette, hogy *tudomásul veszi a népszavazás eredményét*, és nem rendez expot.

Budapesten majdnem ugyanilyen hamar azt jelezte a kormány, hogy továbbra is támogatja a világkiállítás megrendezését, azonban nem 1995-ben, hanem 1996-ban. És május 27.-én, még mielőtt az új helyzetről érdemben bárkinek áttekintése lett volna, az Országgyűlés már meg is kezdte erről a vitát. Egy hét múlva a Világkiállítások Nemzetközi Irodájának közgyűlése előzetes beleegyezését adta ahhoz, hogy Budapest, amennyiben a további feltételeknek megfelel, *egyedül, és 1996-ban* rendezzen világkiállítást.

A programiroda augusztusban új előterjesztést dolgoz ki. Az új jelszó a "decentralizált világkiállítás". A propagandától eltérően maga az előterjesztés csak általánosságban beszélt az országon belüli decentralizálás kérdéséről, a valódi cél a *fővároson belüli "decentralizálás"* volt. A gyakorlatban ez azt jelentette, hogy egy kis, 25 hektáros magterület mellett, a főváros valamennyi vonzó, és ezáltal a vállalkozók részéről már ma is keresett területét a világkiállítás jelszavával kívánta a programiroda hasznosítani. Ez az ötlet a különböző területi ellenérdekek semlegesítésére, az ellenérdekelttség megszüntetésére lett volna hivatott, hiszen a terv minden szóbjövő térségnek világkiállítási részvételt ígért, igaz, a programiroda vezérlete mellett. Támogatás helyett azonban a valójában központosító törekvés mind a főváros, mind a kerületek és főleg a BIE ellenzésével találkozott, és hamar lekerült a napirendről. Megmaradt viszont az a gondolat belőle, hogy a kormány a világkiállítási területet külön irányítás alá vonhatja, csökkentve a térségben a kerületek és a főváros beleszólási jogát az előkészületek és a lebonyolítás ideje alatt. Ebben a szellemben ké-

szült el a parlamentnek szeptember folyamán beterjesztett világkiállítási törvénytervezet, ezúttal már nyíltan a főváros ellenében, mintegy annak expo-ellenességét büntetendő.

A törvénytervezetnek valószínűleg komoly szerepe van abban, hogy a fővárosi közgyűlés októberben elején jelentős vita után, de határozottan az expo megrendezése ellen szavaz. A kormány először tudomásul veszi a döntést, és úgy tűnik, érvényesíti azt a korábbi ígétét, hogy a főváros ellenében nem kíván expot rendezni. Azután különböző kormányzati magyarázatok születnek, eszerint a közgyűlésnek *nem volt ideje*, hogy a késve beterjesztett programot és tervezetet alaposan tanulmányozza, így a döntés nem lehetett kellően megalapozott(!) November elején a kormány ismét előterjeszti *a parlamentben* az egyébként már korábban is beterjesztett világkiállítási törvénytervezetet, amit az országgyűlés december 3.-án, két nappal a BIE előkészítő ülése előtt elfogad.

Ennek ellenére a BIE decemberben elhalasztja a döntést, és csak a februári rendkívüli közgyűlésen hoz határozatot. 1992 február 27.-én, - figyelembe véve, hogy a szervezőknek késedelem nélkül garanciát kell kapniuk a BIE-től, - a rendkívüli közgyűlés javasolja az 1996-os budapesti szakvilágkiállítás megfelelő formában történő bejegyzését, azzal, hogy öt feltételnek október 1-ig történő teljesítésétől teszik függővé, hogy a decemberi közgyűlés nem vonja-e vissza e bejegyzést.

BELPOLITIKA/METRÓ - EGYETEMVÁROS 1991/92, - BARSINÉ PATAKI ETELKA 1992.

Azt lehet mondani, hogy 1991 közepétől a közlekedési-építési érdekcsoporttal szövetkező nagypolitika visszanyerte a vezető szerepét az expo irányításában. Ezt jelezte az expo helyszínének az említett módon a Lágymányosi hídfőre való felcsúsztatása, az elkészült környezeti hatástanulmányoknak a teljes figyelmen kívül hagyása, Bécs lemondása után a rendezés gondolkodás nélküli felvállalása, a főváros hosszú távú fejlesztési elképzeléseinek az expo köré igazítása, a Fővárosi Közgyűlés határozata ellenében is kieroszakolt világkiállítási törvény.

A BIE-nél történt bejegyzés után nyíltan jelentkeznek kormányzati körök a programiroda előterjesztését a kormányzati direkt beavatkozás tekintetében túllicitáló előterjesztésekkel. Egy hónapon belül, 1992 márciusában a kormány Baráth Etele helyett Barsiné Pataki Etelkát nevezi ki az expo főbiztosául. Vezetésével a világkiállítási törvénynek megfelelően létrejön a Világkiállítási Tanács, társelnökei Kádár Béla a nemzetközi gazdasági kapcsolatok minisztere és Demszky Gábor Budapest főpolgármestere. A tanács hat tagját a kormány, négy tagját a főváros nevezi ki.

Az új főbiztos első nyilatkozataiban igyekszik elhatárolni magát a korábbi programirodától, a folytonosság megszakítását próbálja demonstrálni, ami a nemzetközi kapcsolatokat tekintve kifejezetten szerencsétlen akció. Ugyanakkor sorra készülnek

el a korábbi programiroda által megrendelt és előkészített tervek, a dél-budapesti általános rendezési tervnek az expo kivánalmi szerinti módosítása, illetve az érintett kerületek részletes rendezési tervei.

Két évvel korábban, amikor a városfejlesztési szempontok előtérbe kerültek, a programiroda számot vetett azzal, hogy nem lehet az expo ürügyén *mind* a lágymányosi Duna-híd, *mind* a metróépítés építésében érdekelt csoportokat együtt kiszolgálni. A metró többtíz milliárdos csomagja lassan kimaradt az egyébként összesen harminc milliárd forintos garanciával támogatott expo-akcióból. Most a főbiztos tevékenysége nyomán váratlanul megjelent a Lágymányosi hídfőben egy új metrójárműtelep terve, ami az egyébként a világkiállítási területet nem érintő korábban tervezett metrószakaszt éppen az expo térségéig mutatja indokoltnak meghosszabbítani.

Érdemes emlékeztetni arra, hogy 1988-ban, Somogyi László kormánybiztossága idején a terveken a metró azzal az indokolással lett a gazdagréti akkori expo-helyszínig kivezetve, hogy, bár a forgalmi adatok nem indokolnák 1995-ig a metrónak egyetlen ütemben odáig történő beruházását, ám a járműtelepet csak ott lehet létrehozni, így mindenképpen -- tehát az expotól függetlenül -- szükség van *annak* a metrószakasznak a megépítésére.

Miközben az expo körül bábáskodó vezetés mögött ismét, az eddiginél is átlátzóbban csak a nyers érdekek jönnek a felszínre, valójában egyáltalán nincs még sínen magának a világkiállításnak a megrendezhetősége. A párizsi BIE-szakértők nem véletlenül fogalmaztak feltételesen az év elejei bejegyzéskor, és szabták egyik feltételként a finanszírozhatóság biztosításának bemutatását. Az ő javaslatuk, a 25 hektárnál nem nagyobb, biztosan megrendezhető kiállítás volt. Ezzel szemben a metróépítés felmelegítésével újra növekedésnek indult az expo körüli felhajtás, holott az eddigi, némiképp szerényebbé kopott expo becsült költségeinek is csak mintegy harmad részét fedezné a kormány és a főváros által biztosíthatónak mondott összeg. A további fedezet helyett a bűvszó egyelőre a "vállalkozói alapon" való megrendezés, ám ez is -- a kormánygarancia követelménye miatt -- ugyancsak szükségessé tenné a teljes összeg legalább feltételes biztosítását a magyar állam részéről. Még a túlsúlyos belpolitikai presztizs-szempontok mellett is valószínűtlen, hogy a magyar kormány illetve a parlament a mai helyzetben egy százmilliárdos összegről kimondja, hogy erre a célra rendelkezésre áll.

HUNGEXPO? 1992-9? - VÁSÁRVÁROS? - ?

Ha még szóhoz juthatnak a kérdésben józan megfontolások, akkor reálisnak tűnik, hogy az év végére az események visszatérnek a kiindulásukhoz.

Az amatőr politikusok belátnák, hogy a világkiállítás nem alkalmas a nemzetmentésre, és ráhagynák a szervezést a Hungexpo szakembereire.

Cserében e szakemberek belátnák, hogy túl nagy kalamajkát indítottak el azzal, hogy hagyták, hogy a szakkiállítás ügyét a városfejlesztés motorjának, vagy a nemzet központi programjának tekintsék. Őszintén bevallanák, hogy csak az volt a céljuk, hogy egy korszerűbb vásárközpontot építhessenek maguknak, - *ennyiben és ezen keresztül* egyébként csakugyan szolgálni akarták az ország ügyét. Ha most már beérnék azzal, hogy legalább a Kőbányai vásárközpontot 1996-ra felújíthatnák, ehhez csakugyan húzóerő lenne egy, a szokásos BNV-nél jelentősebb szakvásár megrendezése. Hogy ennek ennyi félreértés és egymás-mellé-beszélés után éppen a *kommunikációról* kellene-e szólnia, az persze vitatható, de a legjobb lenne ennek eldöntését is a szakemberekre bízni.

Valószínű, hogy három-négy évvel ezelőtt hatásosabban lehetett volna érvelni amellet, hogy a kőbányai vásárváros csak ideiglenes helyszín volt, és egy új kiállítási helyet kell találni. Azok, akik ezt mondhatták volna, mindmáig hagyták, hogy városközpontról, kormányzati negyedről, egyetemvárosról, vagy hasonló léptékű utóhasznosításról folyjon a vita - előre és kissé sandán sejtve, hogy a végül is létrejövő nem túl jelentős épületállomány úgyis csak egy dologra lesz alkalmas: tudniillik hogy ott legyenek megrendezve egy-két évtizedig (ideiglenesen) a különböző vásárok. Ehelyett most már Kőbánya *mellett* és nem ellenében kellene elfogadni néhány érvet - mert még mindig így valósítható meg leginkább 1996-ig az eredeti cél, egy korszerű és a mainál jobban megközelíthető kiállítási terület megépítése.

Ami pedig a városrendezőket illeti, megszabadulnak attól a nyomástól, hogy mindenképpen a világkiállítás köré, és 1996-ig kellene felépíteni a főváros fejlesztésének a koncepcióját, miközben azt kell mondani, hogy világkiállítás nélkül is ez a legjobb változat. Az idő persze így is sürget, mert két év alatt szinte semmi maradandó, elfogadható és előrevivő elképzelést nem sikerült tisztázni a város jövőjével kapcsolatban, ami túl nagy luxus.

A vállalkozók főleg állami megrendeléseket akartak kapni, ami a mai helyzetben, tartok tőle, akkor sem megy, ha sikeresen becsalják a kormányt a világkiállítás utcájába. Így a veszteségük csak látszólagos. Ugyanakkor ésszerű külföldi befektetéseknek Budapest továbbra is célpontja lehet, így egyáltalán nem igaz, hogy a világkiállítás elmaradása vagy lecsökkenése a ténylegesen vállalkozni akarók számára végzetes kiesés lenne.

A kormány, a Fővárossal karöltve még az élére állhat egy tisztázó folyamatnak, így presztisvesztés helyett mindketten presztisnyereséggel jöhetnek ki a folyamatból. Ehhez "csak" azt kellene megérteniük, hogy itt nem egymás rovására kellene megpróbálniuk előnyökhöz jutni, -- "nyerni", -- hanem úgy, hogy ellátják a feladatu-

kat, többek között az ilyen esetekben megkívánható józan mérlegelést és higgadt döntést.

ÖSSZEFOGLALÓ

A dolgozat kísérletet tett arra, hogy felrajzolja az immár több, mint fél évtizedes budapesti expo-történet ívét. A történet különböző szakaszaiban más és más jelszavak, nyomásgyakorló érdekcsoportok, helyszínek és kormánybiztosok váltották egymást, korántsem esetleges foratókönyv szerint.

Először mindig az új érdekcsoport jelent meg, vált hangadóvá. Azután, e csoport nyomására, még javában a régi kormánybiztos idején és annak akarata ellenére létrejött a változás az expo helyszínében. Külön vizsgálatot érdemelne, hogy hogyan enged a valójában már az események után kullogó, de ezt még teljességgel nem felismerő kormánybiztos az új lobbinak, saját jobb meggyőződése ellenére, de abban a reményben, hogy ezzel továbbra is biztosíthatja/visszanyerheti a maga számára az eddigi pozíciót. Erre azonban nincs lehetőség, jön az új érdekcsoport szószólója, az új kormány- (fő-)biztos.

Ezen az íven *Somogyi L.* és *Pataki E.* helyezkedik el körülbelül azonos szinten, kissé túlsúlyos politikai összefonódásaikkal, építési és közlekedésépítési érdekcsoportok meglehetősen átlátszóan képviselt szószólóiként, -- a mindezt kifejező metró járműtelepeikkel.

Az ív közepén *Baráth E.* némiképp professzionálisabb, nagyvonalúbb, de egyben kevésbé megragadható, valamivel átgondoltabb, de nem igazán kidolgozott ingatlan-ügyletekkel jelentkezik. Ezek valóban városépítési léptékű tervek, de a kormánybiztosnak nem sikerül a makroszinttel, a várospolitikus szintjével azonosulnia, így nem itt, hanem a vállalkozói szinten keresi a szövetségeseit, kissé a város ellenében.

Az ív két szélé felé egy-egy rövid szakaszra belép a kormányzati direkt politika, *Marjai J.* illetve *Kádár B.* személyében. Ők nem is kormánybiztosok, hanem kormányzati felelősök. Szerepük áthidaló: a kiállításokkal közvetlenül foglalkozó szakemberek kormányzati szószólóiként az ő kezükben nő fel és önállósul nagypolitikai tényezővé a világkiállítás ügye.

Az ív elején található, - és remélhetőleg az ív végén ismét - a szűkebben vett szakma, a vásárigazgatóság. Profi, dörzsölt szakemberek, az ív középrészéhez képest lényegtelenebb és önmagában veszélytelenebb lobbierdekeikkel. Azonban nem tudnak ellenállni a lehetőségnek, amikor ölükbe hullani látszik a minden elképzelhetőnél nagyobb vásár ígérete, és hagyják, hogy az események karikatúrisztikus méreteket öltsenek. Nem ők az egyetlenek akik saját pecsenyéjüket egy erdőtüznél akarják

megsütni, -- de ebben az esetben talán őnekik kellett volna idejében szólniuk, amikor még csak néhány bokor égett.

HIVATKOZÁSOK

- [1] Oszlay István: Expo'95 Budapest-Bécs: Hidak a jövőbe. Interjú Gáspár Tiborral Budapest főépítészével, a Fővárosi Tanács Városrendezési és Építészeti Főosztályának vezetőjével. Budapest, a főváros folyóirata 1988 szeptember
- [2] Oszlay István: Expo'95 Budapest-Bécs: Az ígéret földje. Interjú Nagy Richárddal a Fővárosi tanács elnökhelyettesével. Budapest, a főváros folyóirata 1988 szeptember
- [3] Oszlay István: Expo'95 Budapest-Bécs: Az új nyugati városkapu Interjú Somogyi László építésügyi és városfejlesztési miniszterrel. Budapest, a főváros folyóirata 1988 szeptember
- [4] Érsek Iván: Világkiállítási fejtörő. Óbuda és Gazdagrét esélyes. Magyar Nemzet 1988 június 23.
- [5] Greskovits Béla - Borszéki Zsuzsa: Hidak - de hová? Figyelő 1989 május 11.
- [6] Greskovits Béla - Borszéki Zsuzsa - Palócz Éva: Hidak - de hová? Magyarország és a világkiállítás. HVG RT. Budapest 1990
- [7] Expo-napló (Világkiállítás kronológia) HVG 1989 február 18.
- [8] Pro és kontra vélemények (Kronológia az 1988-1991 közötti sajtó-jelentésekből) Világgazdaság 1991 nov 8.

1992 augusztus 31.

**SZIVÁRVÁNYÍV A JÖVŐBE:
ÉRDEKCSOPORT-, HELYSZIN- ÉS KORMÁNYBIZTOS-VÁLTÁSOK A
BUDAPESTI EXPO-TÖRTÉNETBEN**

DOMIN. ÉRDEKCSOP.	- EXPOHELYSZIN	IDŐSZAK	- KORM.BIZT.IDŐSZAK
(ELŐTÖRTÉNET 1981-IG)	- VÁROSLIG/KŐBÁNYA/LÁGYM.		- KORM.BIZT. NINCS
HUNGEXPO	81/87	- KŐBÁNYA/KISCELL 1981/87	- KORM.BIZT. NINCS
KÜLPOLITIKA	87/88	- HELYSZ. NINCS (*) 1987/88	- MARJAI J. 1987/88
METROÉPÍTÉS	88/89	- ÖRSÖDDOMB 1988/89	- SOMOGYI L. 1989/90
VÁROSÉPÍTÉS	89/91	- CSEPEL-LÁGYM. 1989/91	- BARÁTH E. 1990/92
B.POL./METRÓÉP.	91/92	- EGYETEMVÁROS 1991/92	- B. PATAKI E. 1992
HUNGEXPO?	?	- KŐBÁNYA? ?	- KÁDÁR B? ?

(*) Szelektálás: 19, - 7, - majd 3 helyszín.

FÜGGELÉK: A BUDAPESTI VILÁGKIÁLLÍTÁS KRONOLÓGIÁJA¹

- 1981 A Hungexpo vezérigazgatója felveti és a Kiállítások Nemzetközi Irodájánál be is jelenti egy 1995-ös budapesti szakvilágkiállítás gondolatát. A helyszín a BNV kőbányai térsége lenne. Ugyanekkor jelenti be kiállítás-rendezési szándékát az irodánál Bécs. (Budapest, a főváros folyóirata 1988 szeptember)
- 1984 Konkrétabb formát ölt a terv, a téma "Food for life" a mezőgazdasághoz kapcsolódott volna. A színhely az óbudai Kiscell térsége, alternatívaként a kőbányai vásárváros. (Budapest, a főváros folyóirata 1988 szeptember)
- 1987 szept. Grósz Károly és Franz Vranitzky bejelentik a készséget az expo közös megrendezésére. (Esti Hírlap 1988. május 17.)
- 1987 nov. 11. Megalakult a Minisztertanács világkiállítás megrendezésével foglalkozó tárcaközi bizottsága, elnöke Marjai József kereskedelmi miniszter (Magyar Nemzet 1988 július 12)
- 1988 máj 30. Fél év alatt közös osztrák-magyar megbízás alapján elkészült a Bechtel cég előzetes tanulmánya, mely szerint a két helyszínen tíz-tíz millió látogató várható (Profil 1988 május 30, Magyar Nemzet 1988 július 12)
- 1988 máj. 19. Ausztria és Magyarország hivatalosan jelentkezik a rendezés jogáért a BIE párizsi irodájánál. (Világgazdaság 1988 június 20.)
- 1988 jún. 7. A Fővárosi Tanács elé terjesztik a Buváti áprilisban elkészült tanulmányát a hét lehetséges helyszínről. A testület elhalasztja az abban való állásfoglalást, hogy melyik változatot terjessze a tárcaközi bizottság elé. (Magyar Nemzet 1988 június 23.) A három elsőt, - Aquincum, Gazdagrét, Kőbánya - rangsorolás nélkül terjeszti fel. (Budapest, a főváros folyóirata 1988 szeptember)
- 1988 júl. 4. Somogyi László építésügyi miniszter bejelenti, hogy a kiállítás helyszíne a Gazdagrét lesz. (Magyar Hírlap 1988 július 4.)

---

¹ Ahol egyéb forrás nincs feltüntetve, ott kizárólag a HVG 1989 febr. 18.-i [7] illetve a Világgazdaság 1991 nov 8.-i [8] összeállítására támaszkodtunk.

- 1988 július Polónyi Károly, (aki a 70-es évek elején volt a főváros városrendezési osztályának vezetője) angol építészhallgatókkal kidolgozta a világkiállításnak a főváros belső Duna-szakaszára, mint attrakcióra való telepítése tervét. (HVG 1988 július 23.)
- 1988 júl. 30. Az Egyesült Államokból hazaérkezett Grósz Károly miniszterelnök megállapodott arról, hogy amennyiben megkapjuk az expo megrendezésének a jogát, akkor többek között Disneyland épül Magyarországon.
- 1988 aug.12 Bécsben bejelentik, hogy az ottani helyszín az ENSZ-város - UNO-City környéke lesz. (Die Presse 1988 augusztus 12.)
- 1988 szept 14. Budapesten a Fővárosi Tanács ülése 15-30 milliárd forintos összes költségről készített előterjesztés alapján tárgyalja a kérdést. (Népszabadság 1988 szeptember 14.)
- 1988 nov. 21. Elkészül a magyar Tárcaközi Bizottság előkészítő anyaga, ebben 1987. év eleji árszinten 117,7 milliárd forint az összesített költség.
- 1988 dec. 2. A WIFO osztrák gazdaságkutató intézet előrejelzése szerint mindkét helyszínen 16-17 millió látogatóra lehet számítani, ami Bécsben 24 milliárd, Budapesten 6 milliárd schilling bevétellel jár. (Világgazdaság 1988 december 2)
- 1988 dec. 14. Mégsem végleges a gazdagréti helyszín. (Népszabadság 1988 december 14.)
"Határnap": a Kiállítások Nemzetközi Irodája várhatóan ezen a napon foglal állást az 1995-ös világkiállítás "végleges" odaítéléséről... (Magyar Nemzet 1988 július 12)
- 1988 dec. 30. Marjai József, a tárcaközi bizottság vezetője, elhatárolja magát saját bizottsága novemberi jelentésének költségelőirányzatától, januárra új, végleges bizottsági anyagnak kellene készülnie. (Világgazdaság 1988 december 30.)
- 1989 feb. 9. Az első társadalmi vita a FIDESZ szervezésében. Előadók: Marjai József exminiszterelnök-helyettes, kereskedelmi miniszter, Somogyi László építésügyi és városfejlesztési miniszter, Baráth Etele tervező-intézeti igazgató, Kolosi Tamás szociológus, intézetigazgató. (HVG 1989 február 18.)
A (Németh-) kormány ugyanezen a napon az expo megrendezése mellett voksol, ugyanakkor a végleges döntés előtt szükségesnek tart-

ja, hogy egymástól független szakértői csoportok elvégezzék a rendezvénnyel összefüggő gazdaságossági számításokat.

- 1989 már. 7. A szakemberek komolyan foglalkoznak egy negyedik lehetséges helyszínnel, a lágymányosi Duna-part, Boráros tér, Csepel-sziget északi részének térségével - mondja Schömer András, a városépítési főosztály helyettes vezetője (Magyar Nemzet 1989 március 8.)
- 1989 már. 8. (v 23) A parlament elfogadja a kereskedelmi miniszter tájékoztatását a világkiállítás előkészületeiről. Az építésügyi és városfejlesztési miniszter szerint a legjelentősebb költséggel járó idegenforgalmi fejlesztések teljes mértékben vállalkozási alapon megvalósíthatók.
- 1989 máj. 26. Újabb "végleges" döntési határidő: ekkor döntene Párizsban a BIE, a Kiállítások Nemzetközi Irodája arról, hogy Bécs-Budapest vagy Miami részére ítélik-e az 1995-ös szakkiállítás jogát. A döntést elhalasztják év végére, bár Miami visszalépett. (Népszabadság 1989 július 18.)
- 1989 júl. 18. "Ma a szakemberek többsége szerint, bár a Csepel-sziget csúcsa és az attól északra lévő parti sáv korábban nem szerepelt a lehetséges helyszínek között, ez a terület az egyetlen, amelyre pályázatot szabad kiírni - nyilatkozta Kálnoki Kis Sándor, a Váti igazgatója - Mint köztudott, végül is négy helyszínre írtak(?) ki pályázatot." (Népszabadság 1989 július 18.)
- 1989 nov 20. Sajtóértekezletet tartanak a Kopint-Datorg tanulmány szerzői. A kormány februári döntése értelmében megrendelt független tanulmányt a kormánybiztos titkosította és nem terjeszti a parlamenti képviselők elé. (Magyar Nemzet 1989 nov. 21)
- 1989 dec. A szeptemberben kiírt helykijelölő pályázat eredményeként vált egyértelművé, hogy a kiállítás helyszínéül a Petőfi hídtól délre eső Duna-partokat és a Csepel-sziget csúcsát magában foglaló térség kínálkozik. (Urbanisztika 1991 március)
- 1989 dec. A BIE közgyűlése elfogadja a két kormány közös szándéknyilatkozatát a közösen rendezendő szakvilágkiállításra. (B+W világkiállítási hírlevél 6.szám 1990 július 15.)
- 1990 már. 1. A kormány Baráth Etele államtitkárt - egyelőre minisztériumi feladatainak megtartása mellett - kinevezi a Bécs-Budapest világkiállítás előkészítésének kormánybiztosává. (B+W világkiállítási hírlevél bemutatkozó szám 1990 április 15.)

- 1990 ápr. 18. A még hivatalban lévő Németh-kormány három tisztségviselőjének és a parlamentbe bejutott pártok egy-egy képviselőjének tanácskozása a világkiállításról. A kormány másnap tárgyalja az előkészületek felgyorsításának feltételeit. Csak 1991 decemberében kell véglegesen nyilatkozni a megrendezésről. (B+W világkiállítási hírlevél 1.szám 1990 április 29.)
- 1990 máj. 4. Műszaki tanács alakult szakértőkből. Nyolc felkért opponens heves vitáján Polónyi Károly kifejtette, hogy egy új belváros megépítése túlzott kihívás, nem szabad belevágni. Az expo Dunára telepítését javasolja. (B+W világkiállítási hírlevél 2.szám 1990 május 19.)
- 1990 jún. 18. Sopronban az osztrák-magyar kormányfői találkozón Antall József közli: a már ismert feltételek között Magyarország részt kíván venni a világkiállítás megrendezésében.
- 1990 jún. 24. Az új magyar kormány szeptemberre elkészülő részletes programja tartalmazni fogja a Bécs-Budapest világkiállítással összefüggő feladatokat is - igéri Kádár Béla, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok új minisztere.
- 1990 júl. 13. A Dél-Budán rendezendő világkiállítás infrastrukturális beruházásaihoz 91 milliárd forintra van szükség. A kiállítás kerítésen belüli megvalósítása 23 milliárd forintot igényel a minimális program szerint. Ekkor 18 millió látogató 24 millió látogatásával kell számolni. A fél-éves nyitvatartás alatti bevétel 15 milliárd forint, az utóhasznosításból 27 milliárd várható - közli Baráth Etele kormánybiztos a programiroda becsléseit.
- 1990 aug. 29. Nemzetközi pénzügyi felhívás az expóval összefüggő infrastrukturális és idegenforgalmi fejlesztések finanszírozására és megvalósítására. A kétmilliárd dolláros "nélkülözhetetlen" csomagot mintegy hatmilliárd dolláros u. n. nyitott program egészíti ki.
- 1990 nov. 9. Csak 1991 márciusra várható végleges döntés arról, Magyarország részt vesz-e a Budapest-Bécs világkiállítás megrendezésében - mondja Baráth Etele. (B+W világkiállítási hírlevél 14.szám 1990 november 18.)
- 1990 nov 10. A fővárosi önkormányzat egésznapos szakértői vitát szentel a világkiállítás ügyének. (B+W világkiállítási hírlevél 14.szám 1990 november 18.)

- 1990 nov. 20. Budapestnek és Bécsnek fejlesztenie kell együttműködését, attól függetlenül, miként alakul a tervezett közös világkiállítás sorsa - hangsúlyozza Demszky Gábor új budapesti főpolgármester Bécsben.
- 1990 dec. 12. Baráth Etele magyar kormánybiztos az osztrák gazdasági miniszterrel közösen várja Párizsban a BIE Kiállítások Nemzetközi Irodája részéről az 1995-ös világkiállítás ideiglenes bejegyzését. A végleges bejegyzés feltétele, hogy tisztázódjék a finanszírozás, a helyszín és a döntési folyamat kérdése. (B+W világkiállítási hírlevél 15.szám 1990 december 2.)
- 1990 dec. 20. Budapest főváros közgyűlése nem támogatja a világkiállítás 1995. évi megrendezését. Egy évvel később abban az esetben tartja megrendezhetőnek, ha kielégíti a közgyűlés világkiállítási ad-hoc bizottsága által megfogalmazott feltételrendszert: hiányolják a városszerkezeti hatások bemutatását, a környezeti hatástanulmány elkészítését, és egy részletes finanszírozási tervet.
- 1990 dec. 21. A Magyar Demokrata Fórum frakciója úgy határozott, támogatja az 1995. évi megrendezést, azzal, hogy a tervezettnél lényegesen kisebb alapterületen és olcsóbban valósuljon meg, koncessziós engedélyeztetések alapján, nem terhelve sem az államháztartást, sem a budapesti önkormányzat költségvetését.
- 1991 jan. 2. Ha a kormány semmit nem tud áldozni a világkiállítás megrendezésére, - jelenti ki Baráth Etele - akkor tudomásul kell venni, hogy szabad teret kap a kül- és belföldi magántőke.
- 1991 jan. 21. A főváros ellenében a magyar kormány sem fog igent mondani a Bécs-Budapest világkiállítás megrendezésére - igéri Kádár Béla kül-gazdasági miniszter egy sajtótájékoztatón.
- 1991 már. 11. Megalakult a világkiállítás megrendezésének gondolatát támogató szervezeteket összefogó egyesület, a Világkiállítási Fórum.
- 1991 ápr. 10. A bécsi önkormányzat rendkívüli közgyűlésén jóváhagyja három pártfrakció előzetes megállapodását az exporól szóló népszavazásról.
- 1991 ápr. 12. A programiroda benyújtja a kormány számára a világkiállításról szóló előterjesztést.
- 1991 ápr. 19. A magyar kormány támogatja a világkiállítás megrendezését, mivel az húzóerőként hat a gazdaság számos szektorára, bővíti a foglalkoztatottságot és jelentős hazai és külföldi működőtőkét mozgat meg.

- 1991 máj. 6. Baráth Etele kormánybiztos magyarázata: mindenkinek tudomásul kell vennie, hogy a főváros véleménye nem egyedüli álláspont, a kerületek önkormányzata és lakossága támogatja a világkiállítás megrendezését.
- 1991 máj. 9. Helmut Zilk bécsi polgármester: Mi mindig is azt a felfogást képviseltük, hogy Bécs Budapest részvétele nélkül is érdekelt az expo megrendezésében.
- 1991 máj. 17. Baráth Etele: Akár igent, akár nemet mond az Országgyűlés az expo megrendezésére, a bécsi elutasítás után jelentősen megnövekedett a kormány és a Fővárosi Közgyűlés felelőssége.
Demszky Gábor: A bécsi népszavazás megerősíti, hogy a főváros felelősen és körültekintően döntött akkor, amikor elvetette a világkiállítás megrendezését.
- 1991 máj. 18. Antall József: A magyar kormány továbbra is támogatja a világkiállítás megrendezését, a bécsi népszavazást követően kész egyedül is ott-hont adni az eseménynek, de nem 1995-ben, hanem egy évvel később.
- 1991 máj. 24. Demszky Gábor: a főváros ma nincs olyan helyzetben, hogy komolyan foglalkozhasson a kiállítással. Először működőképes, lakható és vendégek számára is fogadóképes állapotba kell hozni.
- 1991 máj. 27. Országgyűlési vita a világkiállításról. A kormány által számított 30 milliárd forintos költségvetési hozzájárulás mértékét konkrét műszaki tervek hiányában az Állami Számvevőszék is megkérdőjelezi.
- 1991 jún. 5. A Világkiállítások Nemzetközi Irodájának közgyűlése Párizsban hozzájárul ahhoz, hogy Budapest egyedül és 1996-ban rendezzen világkiállítást, amennyiben megfelel a további feltételeknek.
- 1991 szept. 5. A kormány szeptember végéig be kívánja nyújtani a parlamentnek a világkiállítás megrendezésével kapcsolatos törvénytervezetet - jelenti be a kormány szóvivő.
- 1991 okt. 4. Ungár Klára FIDESZ: A kormány a világkiállítás ürügyén csorbítani akarja az önkormányzatok jogait. A javasolt helyszínek nem illeszkednek Budapest fejlesztéséhez. A törvényjavaslat több ponton is alkotmány- és jogsértő.
- 1991 okt. 7. A Vállalkozók Országos Szövetségének továbbra is határozott véleménye, hogy Magyarországnak szüksége van az 1996-os expóra és

mind a világkiállítás, mind a kapcsolódó infrastruktúra vállalkozói, befektetői alapon is finanszírozható.

- 1991 okt. 10. Harminchárom nem-, huszonhat igen-szavazattal és hat tartózkodással a Fővárosi Önkormányzat közgyűlése nemet mondott a világkiállításra. A határozat szerint az országgyűlés elé terjesztett expótörvényjavaslat egyaránt sérti a jogot és az alkotmányt. A világkiállítás megrendezésének pénzügyi feltételei nem teremtődtek meg, és emiatt a főváros nem vállalhatja az anyagi terhek viselésével járó felelősséget, illetve az ebből adódó következményeket. A főváros döntése után a kormány is sajnálkozással közli, hogy nem lesz világkiállítás Magyarországon. (Beszélő 1991 december 21.)
- 1991 okt. 17. A kormány egyelőre nem dönt az Országgyűlés elé beterjesztett, 1996-os világkiállításról szóló törvény módosításáról vagy visszavonásáról, mivel az elmúlt napokban világossá vált, hogy a Fővárosi Önkormányzatnak az expót elutasító döntése nem alapult a benyújtott törvénytervezet és a megvalósítási program részletes ismeretén, nem tükrözte a város és az ország lakosságának a világkiállítást illető nézetét - jelenti ki a kormánybiztos.
- 1991 okt. 21. Aláírásgyűjtést kezdeményeztek a fővárosban azért, hogy a választópolgárok helyi népszavazáson közvetlenül nyilváníthassanak véleményt a világkiállítás megrendezéséről - tájékoztatta a sajtó képviselőit a Világkiállítási Fórum illetékese.
- 1991 okt. 24. Kupa Mihály pénzügyminiszter igen gyengének tartja a világkiállítás előkészítését, így nem csodálja, hogy nem is sikerült döntést hozni arról, érdemes-e vállalkozni a rendezésre, vagy sem. A költségvetésből a megígért 30 milliárd forintot túl nem lehet többet fordítani az expó finanszírozására.
- 1991 nov. 5. A kormány a parlament elé terjeszti az egyébként már korábban is beterjesztett világkiállítási törvénytervezetet. (Beszélő 1991 december 21.)
- 1991 nov. 6. A Vállalkozók Országos Szövetsége bejelentette: mintegy 170 ezer aláírás támogatja eddig a népszavazás kiírását az expó ügyében
- 1991 dec. 3. A parlament jelentős többséggel az expo megrendezése mellett szavaz. (Expo Business 1992/1 [február])
- 1991 dec. 12. A BIE közgyűlése végső döntés... ..helyett februárra halasztja a döntést a végső bejegyzésről. (Expo Business 1992/1 [február])

- 1992 feb. 27. A BIE rendkívüli közgyűlése figyelembe véve, hogy a szervezőknek késedelem nélkül garanciát kell kapniuk a BIE-től, javasolja az 1996-os budapesti szakvilágkiállítás megfelelő formában történő bejegyzését, azzal, hogy öt feltétel október 1-ig történő teljesítésétől teszi függővé, hogy a decemberi közgyűlés nem vonja-e vissza a bejegyzést. (Világkiállítási Hírlevél 1992 március 22.)
- 1992 már. 15. A kormány nem a Programiroda, hanem a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériuma előterjesztését kívánja alapulvenni a további teendőket illetően, ami alkalmatlan a világkiállítás megrendezésére és a kiállítás központi munkáinak irányítására - közli sajtónyilatkozatában Baráth Etele kormánybiztos. (Világkiállítási Hírlevél 1992 március 22.)
- 1992 már. 23. Baráth Etele kormánybiztos felmentésével a kormány Barsiné Pataki Etelkát az expo főbiztosává és a Programiroda vezetőjévé nevezi ki. (Expo Business 1992/6 [július])
- 1992 ápr. 15. Létrejön a Világkiállítási Tanács, hat tagját a kormány, négy tagját a főváros nevezte ki. (Világkiállítási Hírlevél 1992 május 31.)
- 1992 ápr. 30. A fővárosi közgyűlés elfogadja az általános rendezési tervnek a dél-budapesti térségre vonatkozó módosítását. (Expo Business 1992/6 [július])
- 1992 máj. 31. Elkészült a Vátiban a IX. és a XI. kerület, továbbá elkészült az expo területének részletes rendezési terve. (Expo Business 1992/6 [július]) Az ÖKO RT-ben elkészült harmadik (előzetes) környezeti hatásvizsgálat a rendezési tervek környezeti hatását elemzi.
- 1992 aug. 21. Barsiné Pataki Etelka előadása a Magyarok Világkongresszusán "Magyarország nagy esélye: az expo" címmel. (Plakát)